

TÀI NGUYÊN VỊ THỂ HUYỆN ĐẢO PHÚ QUÝ

Phan Thị Thanh Hằng*, Uông Đình Khanh

Viện Địa lý, Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam

TÓM TẮT

Huyện đảo Phú Quý nằm trên vùng biển Nam Trung Bộ của Việt Nam. Bài báo trình bày kết quả phân tích đánh giá tài nguyên vị thể và đề xuất giải pháp sử dụng hiệu quả tài nguyên vị thể của huyện đảo Phú Quý. Các phương pháp nghiên cứu chính được áp dụng bao gồm phương pháp điều tra khảo sát thực địa và phương pháp phân tích. Nhờ ưu thế về vị trí địa lý, về hình thể các đảo và vị trí phân bố lẻ loi trên biển, huyện đảo Phú Quý sở hữu những giá trị to lớn về tài nguyên vị thể. Đó là giá trị về địa chính trị bởi lợi ích mở rộng chủ quyền quốc gia trên biển, bởi vị trí tiền tiêu và tiền đồn bảo vệ vùng lãnh hải, vùng đặc quyền kinh tế và hội nhập quốc tế. Bên cạnh đó là những lợi ích về địa kinh tế với nhiều lợi thế về việc khai thác hải sản vùng khơi xa, phát triển dịch vụ hậu cần nghề cá, chế biến hải sản, dịch vụ cung cấp cho hoạt động thăm dò, khai thác dầu khí, tìm kiếm cứu nạn cứu hộ trên biển, tránh trú bão cho tàu thuyền. Cuối cùng là giá trị về địa lý tự nhiên với những điều kiện thuận lợi cho việc phát triển du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng biển đảo và bảo tồn đa dạng sinh học biển.

Từ khóa: Tài nguyên; vị thể; địa - kinh tế; địa - chính trị; Phú Quý.

Ngày nhận bài: 14/02/2020; Ngày hoàn thiện: 08/05/2020; Ngày đăng: 12/05/2020

POSITIONAL RESOURCES OF PHU QUY ISLAND DISTRICT

Phan Thi Thanh Hang*, Uong Dinh Khanh

Institute of Geography, Vietnam Academy of Science and Technology

ABSTRACT

Phu Quy island district is located in the South Central marine region of Vietnam. This paper presents the results of analyzing and evaluating positional resources and proposed efficient use solutions of these resources of Phu Quy island district. Field survey and analytical methods are the main research methods are applied in this paper. Thanks to its geographical location, the shape of the islands and the isolated distribution position on the sea, Phu Quy possesses great values of its position resources. Firstly, it is of great geopolitical value due to the interests of expanding national sovereignty on the sea, the position of outposts to protect territorial waters, the exclusive economic zones, and international integration. Secondly, Phu Quy holds geo-economy advantages in offshore fishing, fishing logistics development, seafood processing, and services for oil and gas exploration and exploitation, maritime search and rescue, as well as activities in providing shelter for ships. Last but not least, it is noteworthy to mention Phu Quy's natural geographical value with favorable conditions for developing eco-tourism, resort as well as marine biodiversity conservation.

Keywords: Position; resources; geo-economy; geo-politics; Phu Quy.

Received: 14/02/2020; Revised: 08/05/2020; Published: 12/05/2020

* Corresponding author. Email: hangphanvn@yahoo.com

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, khái niệm vị thế được đề cập nhiều trong các lĩnh vực tự nhiên, xã hội, chính trị; hay nói cách khác, vị thế được hiểu biết, khai thác, sử dụng để phục vụ con người và nó trở thành một dạng tài nguyên “*Tài nguyên vị thế*”. Tài nguyên vị thế được cấu thành bởi 3 tiêu chí: (1) Vị thế địa tự nhiên, (2) Vị thế địa kinh tế, (3) Vị thế địa chính trị [1]. “*Tài nguyên vị thế là những nguồn lợi hoặc giá trị mà một lãnh thổ có thể khai thác phục vụ xã hội nhờ lợi thế về vị trí địa lý của mình, bao gồm các nguồn lợi và giá trị về môi trường tự nhiên, về kinh tế, về đất đai, về văn hóa, chính trị, quân sự, về chủ quyền và uy tín quốc tế*” [2]. Tài nguyên vị thế của một vùng, một lãnh thổ được hiểu là những lợi ích có được xuất phát từ những lợi thế so sánh về vị trí không gian của vùng, lãnh thổ có thể khai thác được để phục vụ cho phát triển xã hội, thỏa mãn nhu cầu vật chất và tinh thần của con người. Đã có một số công trình, bài báo nghiên cứu tài nguyên vị thế của hệ thống đảo ven bờ Việt Nam, các đảo ven bờ Bắc Bộ, các đảo ven bờ Nam Bộ, tài nguyên vị thế của các đảo và huyện đảo [3] - [5].

Huyện đảo Phú Quý thuộc tỉnh Bình Thuận, cách thành phố Phan Thiết 120 km về phía Đông Nam, gồm 3 xã: Tam Thanh, Ngũ Phụng và Long Hải. Huyện đảo Phú Quý có vị trí đặc biệt quan trọng với phát triển kinh tế - xã hội và đảm bảo an ninh quốc phòng. Trong nghiên cứu này các tác giả sẽ phân tích về tài nguyên vị thế, những lợi ích do tài nguyên vị thế đem lại và đề xuất các giải pháp sử dụng hiệu quả tài nguyên vị thế của huyện đảo Phú Quý.

2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu tài nguyên vị thế huyện đảo Phú Quý được thực hiện trên quan điểm tiếp cận hệ thống: tài nguyên vị thế cần được điều tra đánh giá tổng thể các yếu tố tự nhiên, kinh tế - xã hội và môi trường; Tiếp cận liên ngành: nhằm đảm bảo sử dụng có hiệu quả tài nguyên vị thế; Tiếp cận phát triển bền vững kết hợp với đảm

bảo an ninh quốc phòng. Với quan điểm tiếp cận này, các phương pháp nghiên cứu được các tác giả áp dụng bao gồm:

- Phương pháp thu thập số liệu tài liệu: Tiến hành thu thập các số liệu cũng như các tài liệu nghiên cứu về điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội đã thực hiện trong khu vực huyện đảo và lân cận.

- Phương pháp điều tra khảo sát thực địa: đã tiến hành điều tra khảo sát huyện đảo vào tháng 11/2019 để cập nhật các số liệu kinh tế - xã hội, điều kiện tự nhiên, thực trạng phát triển của huyện đảo Phú Quý.

- Phương pháp phân tích số liệu: Các kết quả điều tra khảo sát và các số liệu thu thập được đã được xử lý bằng phương pháp thống kê. Trên cơ sở các kết quả đạt được đã tiến hành phân tích các đặc điểm tài nguyên vị thế của huyện đảo Phú Quý, những lợi ích và đề xuất các giải pháp sử dụng hiệu quả tài nguyên vị thế.

3. Kết quả và thảo luận

3.1. Khái quát về huyện đảo Phú Quý

Huyện đảo Phú Quý có tổng diện tích 16,4 km² với nguồn gốc núi lửa. Trên đảo Phú Quý có 3 ngọn núi chính là núi Cẩm cao 108 m nằm phía Tây Bắc đảo, núi Cao Cát cao 86 m ở phía Đông Bắc đảo và núi Ông Đụn cao 46 m ở phía Nam đảo. Trên đỉnh núi Cẩm, có ngọn Hải đăng cao 28 m được xây dựng năm 1996. Ngoài đảo Phú Quý, trong phạm vi quản lý hành chính của huyện Phú Quý, còn có 9 hòn đảo khác là: Hòn Tranh, Hòn Trứng Lớn, Hòn Đen, Hòn Giữa, Hòn Đỏ, Hòn Hải, Hòn Đồ Lớn, Hòn Đồ Nhỏ và Hòn Tý.

Về kinh tế - xã hội:

Tổng số dân huyện Phú Quý tính đến năm 2018 khoảng 28.000 người [6] phân bố trên 13 điểm dân cư tập trung ở 3 xã trên đảo Phú Quý với 10 thôn.

Khai thác đánh bắt nuôi trồng và chế biến hải sản là ngành kinh tế chính của huyện đảo Phú Quý. Theo kết quả thống kê của huyện Phú Quý [6] sản lượng khai thác ước thực hiện năm 2018 là 30.341 tấn, đạt 101,14%; năng

lực tàu thuyền của toàn huyện tính đến ngày 31/12/2018 hiện có là 1.394 chiếc/250.253 CV; tàu thuyền có công suất từ 90 CV trở lên là 523 chiếc/235.713 CV, trong số này có 152 chiếc/79.243 CV làm dịch vụ thu mua và chế biến hải sản. Trên toàn huyện hiện có 59 cơ sở nuôi trồng hải sản bằng lồng bè với tổng diện tích nuôi là: 7.248 m²; sản lượng xuất lồng cá nuôi đến 31/12/2018 đạt 135 tấn.

Do đặc thù của huyện đảo nên an ninh có nhiều diễn biến phức tạp, huyện có rất nhiều gia đình có thân nhân là Việt kiều sống ở nước ngoài mang các quốc tịch khác nhau thường xuyên về Việt Nam du lịch và thăm nom người thân. Đặc biệt huyện đảo là hậu cứ quan trọng chi viện cho Trường Sa và nằm trong vùng biển có nhiều hải sản là nơi đánh bắt và qua lại của rất nhiều tàu thuyền từ các nơi khác đến neo đậu và tránh bão.

Về tài nguyên thiên nhiên: Nhiệt độ không khí trung bình trên đảo là 27,3°C. Độ ẩm không khí đạt 83,5%. Mùa mưa ở đảo Phú Quý từ tháng V đến tháng XI, lượng mưa trung bình 1.305 mm/năm. Lượng bốc hơi Piche đạt 1.260 mm/năm. Trên huyện đảo không có sông suối. Nước ngầm trên đảo nhìn chung không phong phú do tổng lượng bốc hơi cao xấp xỉ bằng tổng lượng mưa. Trữ lượng nước ngầm tập trung chủ yếu ở tầng chứa nước nguồn gốc biển tuổi Pleistocen sớm - giữa, phân bố chủ yếu ở ven biển Triều Dương, Tam Thanh, Ngũ Phụng, Long Hải.

Chế độ thủy triều của huyện đảo Phú Quý thuộc chế độ bán nhật triều không đều, biên độ triều có khi lên đến 3 m. Dòng hải lưu mùa đông thể hiện rõ nhất vào tháng XII, dòng chảy từ phía Bắc xuống sát bờ, qua vùng Phan Rang, Phan Rí, Phan Thiết rồi vòng xuống đảo Phú Quý. Dòng hải lưu mùa hè biểu hiện rõ nhất vào tháng VIII, chảy từ dưới đi lên rất xa bờ, dòng chảy mùa này yếu hơn. Đặc biệt, dòng chảy này là nơi đưa thức ăn từ sông Đồng Nai và sông Cửu Long lên, do đó sinh vật khu vực này rất phong phú.

Huyện đảo Phú Quý là nơi thiên tai vẫn thường xuyên xảy ra. Trong những năm gần

đây tần suất xuất hiện bão ở khu vực gia tăng. Ngày 24/11/2018, mưa lớn ở khu vực huyện đảo kèm theo gió giật cấp 6, 7. Hiện tượng biển lấn phía bờ Tây đảo do tác động của gió Tây và Tây Nam diễn ra hàng năm và ngày càng nghiêm trọng (tốc độ sạt lở mất đất gần 0,5 ha/năm), đe dọa trực tiếp đến đời sống nhân dân và ảnh hưởng lớn đến tiến trình xây dựng và phát triển địa phương.

Huyện đảo Phú Quý nằm trong vùng biển có trữ lượng cá lớn nhất cả nước, có nhiều thuận lợi trong việc tổ chức đánh bắt hải sản tại ngư trường Trường Sa. Đa dạng sinh học của vùng biển quanh đảo Phú Quý được nghiên cứu chưa nhiều; tuy nhiên, qua điều tra sơ bộ đã ghi nhận được 70 loài thực vật ở cạn, 72 loài tảo biển, 134 loài san hô cứng và 15 loài nhuyễn thể. Có một khu vực san hô rộng lớn ở vùng biển khơi của đảo Phú Quý, tại đó có các loài *Acropora* spp và *Pocillopora* spp chiếm ưu thế. Ngoài ra, loài Bò biển (*Dugong*) đang bị đe dọa tuyệt chủng trên toàn cầu đôi khi xuất hiện tại các bãi cỏ biển nhỏ trong khu đề xuất bảo tồn biển.

Về môi trường: Trong những năm gần đây các sự cố tràn dầu xảy ra khá nhiều trong vùng lãnh hải Việt Nam. Tàu Đức Trí chở 1.700 tấn dầu FO đã bị sóng to, gió lớn đánh chìm ngoài khơi vùng biển La Gi (Bình Thuận) ngày 02/03/2008 khiến một lượng dầu khá lớn đã tràn ra biển vùng đảo Phú Quý. Cuối tháng 9/2012 tại vùng biển huyện đảo Phú Quý có rất nhiều dầu vón cục trôi dạt vào bờ, từ vịnh Triều Dương, xã Tam Thanh đến thôn Thương Châu, xã Ngũ Phụng với chiều dài khoảng 6 km, làm ô nhiễm nặng khu vực này, đồng thời ảnh hưởng đến hệ sinh thái ven bờ, đặc biệt là rạn san hô quanh đảo thuộc khu vực bảo tồn biển đảo Phú Quý.

Có thể nói, huyện đảo Phú Quý đang trong quá trình phát triển kinh tế biển, tuy nhiên việc phát triển kinh tế - xã hội đang gặp phải nhiều vấn đề như việc dân số huyện đảo tăng nhưng nguồn nước cung cấp cho sinh hoạt và đời sống không đảm bảo. Ven bờ đảo Phú Quý có

điều kiện địa hình không thuận lợi để hình thành các bãi tắm do xung quanh đảo có khá nhiều san hô nhưng trong tương lai khi điều kiện giao thông thuận lợi hơn sẽ có nhiều tour du lịch nghỉ dưỡng ra đảo thì việc bảo vệ môi trường nói chung và môi trường nước nói riêng cần phải được chú trọng hơn nữa. Việc phát triển không đồng bộ và thiếu kiểm soát các ngành nghề kinh tế trên đảo không chỉ ảnh hưởng tới môi trường tự nhiên mà còn dẫn tới các hệ lụy về mặt xã hội như việc phát triển du lịch thiếu bền vững sẽ là tiền đề cho việc mất ổn định an ninh, chính trị, trật tự an toàn xã hội trên đảo. Vấn đề đặc biệt quan trọng là huyện đảo thuộc hệ thống các đảo tiền tiêu và nằm trên đường cơ sở để xác định lãnh hải nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam: Hòn Hải thuộc cụm đảo Phú Quý tỉnh Bình Thuận là điểm A6 và Phú Quý nằm trong danh mục 16 khu bảo tồn biển theo Quyết định số 742/QĐ-TTg ngày 26/05/2010 về việc phê duyệt Quy hoạch hệ thống khu bảo tồn biển Việt Nam đến năm 2020. Nên việc phát triển kinh tế - xã hội của huyện đảo phải luôn được đặt ra song song cùng với việc bảo vệ môi trường và đảm bảo an ninh quốc phòng và bảo vệ chủ quyền lãnh hải. Huyện đảo cũng là nơi phải hứng chịu nhiều thiên tai đặc biệt là những ảnh hưởng của biến đổi khí hậu (BĐKH) đã tác động mạnh đến đời sống và điều kiện tự nhiên trên đảo. Theo kịch bản BĐKH công bố năm 2016 [6], nếu mực nước biển dâng 100 cm diện tích nhiều đảo sẽ bị ngập đáng kể trong đó đảo Phú Quý là 145 ha.

3.2. Đánh giá yếu tố vị thế của huyện đảo Phú Quý

Huyện đảo Phú Quý đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ chủ quyền và lãnh hải của vùng biển Nam Trung Bộ cũng như khai thác các mặt lợi thế về tài nguyên vị thế. Các giá trị về mặt tài nguyên vị thế có thể kể tới:

3.2.1. Vị trí địa lý

Huyện đảo nằm trong vùng khí hậu biển nhiệt đới gió mùa điển hình với nền nhiệt ẩm cao, là điều kiện rất thuận lợi để hình thành một

thế giới sinh vật đa dạng về giống loài; lại nằm trong vùng nước trời với sinh vật lượng bình quân cao là cơ sở thức ăn phong phú cho hải sản nên vùng biển quanh Phú Quý là ngư trường quan trọng với các bãi cá lớn, cũng là ngư trường khai thác tôm và mực lớn.

Quá trình phong hóa nhiệt đới trong điều kiện nền nhiệt ẩm cao, tác động qua hàng vạn năm lên đá phun trào basalt đã cho một vỏ phong hóa dày và lớp đất đỏ màu mỡ, tạo cho Phú Quý có điều kiện thuận lợi để phát triển kinh tế nông nghiệp, đảm bảo phần nào nhu cầu lương thực, rau xanh, v.v., nhất là trong điều kiện đảo bị cô lập những khi gió bão.

3.2.2. Vị trí tiền tiêu

Là yếu tố vị thế quan trọng nhất của cụm đảo Phú Quý, mang lại rất nhiều lợi ích về mặt chủ quyền lãnh thổ trên biển, mở rộng vùng đặc quyền kinh tế và thềm lục địa, bảo đảm an ninh quốc gia, đặc biệt là những lợi thế trong quản lý bảo vệ vùng biển.

3.2.3. Vị trí xa bờ và phân bố lẻ loi

Phú Quý là đảo có diện tích tương đối lớn đứng lẻ loi ngoài vùng biển khơi của Nam Trung Bộ trên suốt chiều dài gần 1.000 km (từ đảo Lý Sơn - Quảng Ngãi đến quần đảo Côn Sơn - Bà Rịa Vũng Tàu), lại nằm khá xa bờ trên 100 km, Phú Quý trở thành hòn đảo chiếm vị trí độc tôn trên biển cực Nam Trung Bộ, có vai trò quan trọng trong việc kiểm soát các tuyến đường biển nội địa và quốc tế. Địa hình Phú Quý có dạng cao nguyên với các đỉnh là những vị trí phòng thủ đắc địa trên đảo, cho phép quan sát một vùng biển rộng lớn xung quanh đảo với tầm nhìn hàng chục hải lý. Cộng với cây đèn biển xây dựng trên núi Cẩm, đảo Phú Quý là điểm được tàu bè định vị khi qua lại trên vùng biển rộng lớn cực Nam Trung Bộ.

- Vị trí cửa ngõ của các tỉnh cực Nam Trung Bộ:

Nằm cửa ngõ các tỉnh cực Nam Trung Bộ, Phú Quý có điều kiện bao quát, bảo vệ vùng biển, vùng bờ của các tỉnh từ Ninh Thuận đến Bà Rịa - Vũng Tàu trên chiều dài khoảng 250

km. Đồng thời đảo nằm gần các trung tâm kinh tế lớn và phát triển nhất cả nước như TP. Hồ Chí Minh và các tỉnh Đông Nam Bộ; lại nằm ở vị trí có khoảng cách không xa các cảng lớn và nhỏ như: cách Cam Ranh 150 km, Vũng Tàu 200 km, Phan Thiết 120 km, Phan Rang 105 km, Phú Quý vừa có điều kiện tiếp nhận nguồn đầu tư từ đất liền ra đảo, đồng thời có điều kiện để triển khai các hoạt động dịch vụ gắn kết với các trung tâm kinh tế trên đất liền.

3.3. Những lợi ích mang lại từ các giá trị tài nguyên vị thế huyện đảo Phú Quý

3.3.1. Lợi ích về lãnh thổ quốc gia trên biển

Vị trí tiền tiêu là tài nguyên vị thế quan trọng nhất của cụm đảo Phú Quý. Vị trí tiền tiêu của cụm đảo Phú Quý càng trở nên quan trọng khi Hòn Hải được lấy làm điểm chuẩn A6 để xác định đường cơ sở dùng để tính chiều rộng lãnh hải của lục địa Việt Nam. Trong 10 đảo được chọn làm các điểm chuẩn của đường cơ sở thì Hòn Hải của Phú Quý nằm xa bờ thứ hai (136 km) chỉ đứng sau Hòn Nhạn của cụm đảo Thổ Chu (điểm chuẩn A1 nằm xa bờ 150 km) là những nơi mà vùng nội thủy của Việt Nam mở rộng ra biển khơi nhiều nhất; đó là một vùng lãnh thổ trên biển rộng lớn và vô giá, nơi Việt Nam có chủ quyền hoàn toàn như trên đất liền, không những có ý nghĩa về mặt khai thác kinh tế (hải sản, dầu khí, giao thông,...) mà còn có lợi ích đặc biệt về mặt quốc phòng, như một hành lang rộng an toàn của vùng bờ biển. Cũng nhờ đảo Phú Quý ở vị trí này mà vùng lãnh hải của cực Nam Trung Bộ mở rộng về phía biển hàng trăm km, nơi Việt Nam có quyền thực thi mọi biện pháp để bảo vệ chủ quyền của mình trên vùng lãnh hải và có quyền thăm dò khai thác, bảo tồn và quản lý tài nguyên tự nhiên trong vùng đặc quyền kinh tế rộng hàng nghìn km².

3.3.2. Vị thế và lợi ích về an ninh quốc phòng và đảm bảo an toàn trên biển

Nằm ở vị trí tiền tiêu vùng biển cực Nam Trung Bộ, Phú Quý có chức năng trong bảo

đảm chủ quyền quốc gia vùng biển rộng lớn Nam Trung Bộ và cả góp phần bảo vệ vùng biển quần đảo Trường Sa cùng dải lãnh thổ đất liền bên trong. Với lịch sử hình thành các cụm dân cư trên đảo trong suốt hàng trăm năm, cùng với thực lực hiện có về điều kiện tự nhiên và kinh tế - xã hội và được sự đầu tư to lớn của Nhà nước, ngày nay huyện đảo Phú Quý có đủ tiềm lực để hoàn thành chức năng đó.

Đảo Phú Quý có điều kiện thuận lợi về mặt bằng cho xây dựng các công trình quân sự (kể cả sân bay), hầm ngầm và các công trình hậu cần. Phú Quý có các lạch Triều Dương, Đá Đen làm bến cảng cho tàu 500-1000 tấn ra vào.

Địa hình Phú Quý có các đỉnh cao như núi Cẩm (108 m), núi Cao Cát (86 m) ở phía Bắc cùng với ngọn hải đăng trên núi Cẩm làm đích định vị cho tàu thuyền khai thác hải sản và tàu hàng hải nội địa, quốc tế; đồng thời cũng là những vị trí đắc địa cho việc xây dựng đài quan sát tầm xa của quốc phòng bao quát toàn bộ vùng biển rộng lớn cực Nam Trung Bộ kiểm soát các tàu bè qua lại trên vùng biển này. Ngoài ra, địa hình quanh đảo với các vách dốc cho phép xây dựng các vị trí phòng thủ ven theo các bờ đảo ngăn chặn các cuộc xâm nhập đảo bằng đường thủy.

3.3.3. Vị thế và những lợi ích cho phát triển kinh tế - xã hội và bảo tồn đa dạng sinh học

Phú Quý được xác định là một trong 4 vùng kinh tế trọng điểm của tỉnh Bình Thuận vì có các tuyến giao thông đường biển trong nước và quốc tế đi ngang qua. Ngư trường của Phú Quý rộng lớn, nằm về phía Đông - Đông Nam bao gồm từ Trường Sa vòng xuống quần đảo Indonesia, ven đường hải phận quốc tế và kéo dài cho tới vùng biển Hàm Tân là những nơi được xác định có trữ lượng cá nổi rất lớn. Với những đặc điểm vị trí như trên, Phú Quý có khả năng khai thác hải sản không những chỉ giới hạn trong phạm vi vùng biển Bình Thuận mà còn có khả năng vươn ra khơi xa tới các ngư trường từ Trường Sa đến vịnh Thái Lan.

Nhờ có ưu thế về vị trí địa lý ở cạnh các ngư trường lớn về cá, mực, tôm, và các tuyến

hàng hải nội địa, quốc tế, nằm gần bể chứa dầu khí Cửu Long - Nam Côn Sơn, lại nằm ở vị trí trung gian giữa đất liền và quần đảo Trường Sa; Phú Quý có điều kiện phát triển để trở thành trung tâm đánh bắt hải sản xa bờ, phát triển dịch vụ hậu cần nghề cá, chế biến hải sản, dịch vụ hàng hải - thương mại, dịch vụ hậu cần cho khoan thăm dò, khai thác dầu khí và đặc biệt là căn cứ hậu cần trung chuyển giữa Trường Sa với đất liền. Mặt khác Phú Quý còn có điều kiện thuận lợi cho phát triển du lịch sinh thái biển đảo và nghỉ dưỡng.

- Phú Quý: một trung tâm về đánh bắt và chế biến hải sản xa bờ và dịch vụ hậu cần nghề cá vùng biển ngoài khơi Nam Trung Bộ.

Nằm vùng ngư trường có trữ lượng cá, có bãi tôm và cũng là ngư trường khai thác mực lớn nhất nước ta vì vậy, ngoài việc đánh bắt hải sản thì việc chế biến hải sản và dịch vụ hậu cần nghề cá cũng hết sức quan trọng. Phú Quý rất có điều kiện tăng sản lượng đánh bắt hải sản và làm tốt khâu chế biến, bảo quản, cũng như cung ứng xăng dầu, nước ngọt, nước đá, lương thực,... cho các tàu thuyền không những của các tỉnh Nam Trung Bộ mà còn của các tỉnh xa khác đến khai thác ngư trường giàu có này. Điều này cũng mang lại lợi ích to lớn về kinh tế khi các tàu đánh bắt xa bờ không phải vào bờ, tiết kiệm được thời gian, chi phí và đặc biệt ngư dân có điều kiện bám biển vừa tăng sản lượng khai thác vừa tham gia giữ vững chủ quyền biển đảo.

- Phú Quý: một trung tâm dịch vụ hàng hải - thương mại, dịch vụ hoạt động thăm dò khai thác dầu khí trên thềm lục địa và là căn cứ hậu cần trung chuyển giữa đất liền với quần đảo Trường Sa của Tổ quốc.

Nằm kề các tuyến giao thông biển nội địa và quốc tế từ TP. Hồ Chí Minh đi Hải Phòng, Hồng Kông, Hàn Quốc, Tokyo, Hải Phòng đi Singapo, nằm trên hành lang đánh bắt hải sản của ngư dân ven biển thuộc các tỉnh miền Trung và Nam Bộ, nằm án ngữ phía Bắc bể dầu khí Cửu Long và Nam Côn Sơn, ở gần Trường Sa nhất so với bất cứ đảo hoặc cảng

nào trong vùng, Phú Quý giữ vai trò vị trí thuận lợi nhất trong việc trung chuyển hàng hoá từ đất liền cho quần đảo Trường Sa, là trung tâm phát triển dịch vụ cho hoạt động thăm dò, khai thác dầu khí, dịch vụ hàng hải, thương mại quốc tế, nơi trú đậu tàu thuyền khi có bão. Nếu được đầu tư mạnh các công trình hạ tầng cơ sở như cảng biển, khu trú đậu tàu thuyền, các xí nghiệp sửa chữa tàu thuyền, đầu tư cho phát triển nông nghiệp, đầu tư cho việc lưu giữ nguồn nước mưa kết hợp với nước ngầm, Phú Quý sẽ có đủ điều kiện cung cấp nước ngọt, rau xanh cho quần đảo Trường Sa, cho tàu thuyền qua lại trên vùng biển này, cho dịch vụ thăm dò dầu khí, v.v...

- Phú Quý: điểm du lịch sinh thái xa bờ với nhiều tiềm năng và thách thức.

Do nằm khá xa bờ, điều kiện cho khách đến tham quan du lịch là khó khăn nhưng Phú Quý có nhiều ưu thế về điều kiện khí hậu, cảnh quan môi trường, tài nguyên sinh vật biển ven đảo, các di sản văn hoá - kiến trúc để phát triển các loại hình du lịch sinh thái, du lịch tham quan thắng cảnh, du lịch thể thao mạo hiểm, tắm biển và nghỉ dưỡng, nghỉ mát phục hồi sức khỏe. Đây là thế mạnh rất lớn của cụm đảo Phú Quý cần được đầu tư, quảng bá giới thiệu cho du khách gần xa được biết; đặc biệt là đón khách tàu du lịch viễn dương quốc tế.

- Phú Quý: trung tâm bảo tồn đa dạng sinh học biển

Phú Quý là 1 trong 05 khu bảo tồn biển nằm trong hệ thống các đảo ven bờ Nam Trung Bộ. Tài nguyên tự nhiên và đa dạng sinh học vùng biển Phú Quý là hết sức to lớn. Điều này đã mang lại nhiều giá trị quý giá về bảo vệ nguồn gen, đa dạng sinh học và phát triển kinh tế biển - đảo của vùng biển Nam Trung Bộ.

3.4. Đề xuất sử dụng hiệu quả tài nguyên vị thế huyện đảo Phú Quý

Phú Quý có nhiều tiềm năng trở thành một trung điểm dịch vụ hậu cần, chế biến và tiêu thụ hải sản của cả một khu vực ngư trường rộng lớn, kéo dài từ Trường Sa đến Côn Đảo.

Phú Quý nằm giữa trung điểm ngư trường khai thác hải sản vào bậc nhất của cả nước ở cực Nam Trung Bộ và Đông Nam Bộ. Việc mở rộng ngư trường khai thác ra vùng biển Trường Sa và Côn Đảo sẽ giúp cho việc tăng sản lượng hải sản gấp nhiều lần và góp phần bảo vệ chủ quyền lãnh hải Việt Nam. Với vị trí nằm trên đường hàng hải quốc tế, đảo Phú Quý có điều kiện rất thuận lợi để phát triển và cung cấp các dịch vụ hàng hải quốc tế. Ngoài ra, Phú Quý còn nằm gần khu vực khai thác dầu khí lớn, có nhiều triển vọng phát hiện thêm nhiều trữ lượng dầu khí mới, nên có nhiều yếu tố rất thuận lợi để trở thành một cơ sở hậu cần dịch vụ quan trọng cho ngành dầu khí.

Đảo lớn tập trung hầu hết dân cư sinh sống và các hoạt động kinh tế - xã hội của huyện. Các đảo nhỏ khác chủ yếu là các núi đá hoặc bãi đá nổi lên giữa biển khơi và hiện tại có ý nghĩa về mặt an ninh, quốc phòng, là vị trí xác định đường cơ sở của vùng lãnh hải quốc gia. Từ vị trí đảo Phú Quý với trạm radar quan sát biển có thể kiểm soát bộ tuyến đường hàng hải quốc tế từ Thái Bình Dương qua Ấn Độ Dương. Vì vậy, Phú Quý có vị trí cực kỳ quan trọng về an ninh quốc phòng... Chính vì vậy, cần:

- Phát huy mọi ưu thế về vị trí địa lý, tiềm năng nguồn lợi biển, đất đai, lực lượng lao động, sử dụng có hiệu quả nguồn lực bên trong và tranh thủ nguồn lực bên ngoài để xây dựng Phú Quý thành một huyện đảo mạnh về kinh tế, tạo hậu phương vững chắc góp phần củng cố an ninh quốc phòng vùng biển Nam Trung Bộ.

- Nhanh chóng chuyển dịch cơ cấu kinh tế huyện đảo theo hướng công nghiệp hoá, hiện đại hoá các đội tàu có công suất lớn đánh bắt ngư trường xa bờ và các tàu thu mua, cung cấp hậu cần trên biển, chế biến hải sản. Xây dựng Phú Quý thành trung tâm khai thác, chế biến và dịch vụ hậu cần nghề cá quan trọng trong khu vực, cải tiến nền kinh tế ngư - nông nghiệp, cơ sở hạ tầng yếu kém thành nền kinh tế công nghiệp - dịch vụ - ngư nông nghiệp có lực lượng sản xuất phát triển,

cơ sở hạ tầng đồng bộ, năng suất, chất lượng và hiệu quả kinh tế cao.

- Quy hoạch hoàn chỉnh các khu chức năng, xây dựng các kho chứa xăng dầu phục vụ cho khai thác dầu khí, cung cấp nguyên liệu cho tàu khai thác hải sản và hậu cần cho Trường Sa.

- Ưu tiên tập trung xây dựng hệ thống kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội, hệ thống giao thông giữa đảo và đất liền, thông tin liên lạc, điện, nước, các cơ sở vật chất ngành y tế, giáo dục, văn hoá xã hội; đặc biệt chú trọng qui hoạch các hồ chứa nước mưa nhằm cung cấp bổ sung cho sinh hoạt và chăn nuôi, trồng trọt; hạn chế tối đa việc sử dụng nước ngầm để tránh hiện tượng xâm nhập mặn.

- Phát triển kinh tế - xã hội gắn với bảo vệ nguồn lợi biển, bảo vệ môi trường sinh thái bảo đảm cho sự phát triển bền vững. Phát triển nông nghiệp theo hướng trồng rừng phòng hộ, phục hồi môi trường sinh thái, đảm bảo độ che phủ của thảm thực vật trên đảo. Phát triển kinh tế xã hội gắn với an ninh quốc phòng, bảo vệ chủ quyền lãnh hải của đất nước.

- Xây dựng đảo thành một trong những địa danh du lịch trọng điểm của tỉnh Bình Thuận. Để thực hiện được mục tiêu này, cần đầu tư qui hoạch các điểm du lịch, hệ thống nhà nghỉ, khách sạn đáp ứng nhu cầu nghỉ ngơi của khách. Thu hút đầu tư cho du lịch thông qua khuyến khích các doanh nghiệp đầu tư các cơ sở lưu trú, nhà hàng, khách sạn với các loại hình dịch vụ tiện ích, phong phú đa dạng. Xây dựng chương trình văn hóa ẩm thực đặc sắc, đặc trưng nhằm tạo điều kiện nâng cao chất lượng tour du lịch cho du khách. Tăng cường công tác tuyên truyền, xúc tiến, quảng bá về du lịch. Tăng cường nguồn nhân lực tại chỗ cho hoạt động du lịch.

- Sớm triển khai thành lập Ban quản lý khu bảo tồn biển Phú Quý để thực hiện các chức năng gìn giữ, bảo tồn tính đa dạng sinh học biển của vùng biển Phú Quý.

- Theo các số liệu điều tra thì hơn 30 năm trở lại đây, Phú Quý bị xâm thực rất nghiêm

trọng. Huyện đảo Phú Quý hiện có hơn 10 khu vực bị xâm thực với tốc độ cao, từ 3 - 5 m/năm; trong đó có một số đoạn xung yếu bị xâm thực nặng với tổng chiều dài trên 1.500 m. Hàng năm, các đợt triều cường và mưa bão đã gây xói lở đất bờ phía Tây và phía Nam đảo Phú Quý, thuộc hai xã Tam Thanh và Ngũ Phụng. Bởi vậy, nhà nước đã đầu tư xây dựng hệ thống kè chống xói lở bờ biển chắn sóng, triều cường xâm thực để bảo vệ dân cư và các công trình, đồng thời tạo điều kiện phát triển dân sinh, kinh tế - xã hội và đảm bảo an ninh - quốc phòng cho huyện đảo Phú Quý. Bên cạnh đó, nguồn nước ngọt trên đảo cũng ngày càng bị nhiễm mặn. Vì vậy, việc trồng cây phủ xanh cho đảo, nhất là trên các bãi bồi ven biển, tạo các đai rừng chắn sóng, hạn chế xói lở và giữ nguồn nước ngầm đang là vấn đề cần luôn quan tâm và triển khai sâu rộng trong thời gian tới.

4. Kết luận

Giá trị to lớn nhất mà tài nguyên vị thế huyện đảo Phú Quý mang lại chính là lợi ích về mở rộng chủ quyền quốc gia trên biển, là tiền đồn vững chắc bảo vệ đất nước, bảo vệ vùng lãnh hải, vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam trên Biển Đông; là nơi mở cửa hội nhập quốc tế với các nước trong khu vực. Lợi ích địa - kinh tế từ tài nguyên vị thế chính là nhờ vị trí độc tôn trên vùng biển ngoài khơi Nam Trung Bộ đã tạo cho Phú Quý có nhiều lợi thế về đánh bắt, khai thác thủy sản vùng khơi xa; lợi thế về phát triển dịch vụ hậu cần nghề cá, công nghiệp chế biến hải sản; dịch vụ cung cấp hậu cần cho các hoạt động khai thác thăm dò dầu khí, tìm kiếm cứu nạn trên biển, tránh trú bão cho tàu khai thác ngoài xa. Cũng nhờ vị trí địa lý của mình, huyện đảo Phú Quý có lợi ích về địa - tự nhiên, đó là tiềm năng to lớn về sinh vật biển và bảo tồn đa dạng sinh học; về phát triển du lịch sinh thái, du lịch nghỉ dưỡng biển

đảo và cũng được coi là thế mạnh về địa - kinh tế. Để khai thác hữu hiệu tài nguyên vị thế huyện đảo Phú Quý, vấn đề mấu chốt là cần qui hoạch huyện đảo Phú Quý trở thành trung tâm kinh tế trọng điểm của vùng biển Nam Trung Bộ và ưu tiên đầu tư mạnh mẽ hơn nữa về nguồn lực, về cơ sở vật chất, cũng như có các chính sách phù hợp để tạo điều kiện cho Phú Quý ngày càng phát triển và trở thành huyện đảo tiên tiến vững mạnh.

Lời cảm ơn

Bài báo được hoàn thành với sự hỗ trợ của Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam, Đề tài KC.09.37/16-20: “*Cơ sở khoa học, định hướng và giải pháp phát triển kinh tế - xã hội bền vững các huyện đảo Lý Sơn và Phú Quý*”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1]. A. D. Le, “Positional resources of Vietnam's island system” In Proc. National Conference on “Vietnam marine geology and sustainable development”, 2008, pp. 396-402.
- [2]. A. D. Le, K. D. Uong, and T. N. Nguyen, “Positional resources of the southern coastal islands with issues of national defence, security, and socio-economic development,” *Vietnam Journal of Marine Science and Technology*, vol. 9, no. 4, pp. 77-87, 2009.
- [3]. T. D. Tran, and A. D. Le, “Natural position resources in Bach Long Vy island,” *Vietnam Journal of Earth Sciences*, vol. 34, no. 4, pp. 477-485, 2012.
- [4]. T. D. Tran et al., *Vietnam islands sea – Positional resources and geological wonders and typical ecology*, Natural science and technology Publishing house, 2012.
- [5]. T. D. Tran et al., “Position resources in Con Co island,” *Vietnam Journal of Marine Science and Technology*, vol. 17, no. 1, pp. 12-22, 2017.
- [6]. Phu Quy statistical office, *2018 statistical yearbook*, 2019.
- [7]. Ministry of Natural Resources and Environment, *Climate change and sea level rise scenarios for Vietnam*, Tech. Report, 2016.